

Torah from Around the World

Het streven naar kennis als doel op zich, een welhaast fanatieke liefde voor gerechtigheid en een verlangen naar individuele onafhankelijkheid - dat zijn de kenmerken van de joodse beschaving waarom ik blij ben dat ik daarbinnen geboren ben.

Albert Einstein

Sjabbat 22 februari 2020 / 27 Sjewat 5780, Sjabbat Sjekalim, Misjpatiem, Sjemot/Exodus
21:1 - 24:18

Tanach blz. 151 - 159

2e sefer: Sjemot 30:11 - 16

Tanach blz. 172

Haftara: II Melachiem/IIKoningen 12:1 - 17

Tanach blz. 762

vertaler: Channa Kistemaker

Commentaar: *Rabbin David Hoffman. Hij werkt voor het Jewish Theological Seminary in New York.*

Oorspronkelijke Engelse tekst: <http://www.jtsa.edu/expanding-our-understanding-of-the-religious-life>

Een ruimere kijk op spiritueel leven

De afgelopen maanden moet ik vaak denken aan een wonderlijk - niet erg bekend - voorschrift. De Talmoed (bT Berachot 34b) leert ons dat we een sjoel of een *beit midrasj* (leerhuis voor volwassen joodse mannen, red.) zo moeten bouwen, dat zij ramen hebben. Dat is bovendien als wet opgenomen in onze 'basiswetgeving', de Sjoelchan Aroech (OH 90:2).

De middeleeuwse commentaren geven verschillende argumenten voor deze wet. Rasji oppert dat ramen de hemel tonen, zodat onze aandacht daarheen getrokken wordt. Als we onze blik naar boven richten, ontstaat de vereiste nederigheid wanneer we proberen in contact te komen met het Goddelijke. Rabbenoe Jona schrijft dat we door het binnenlaten van licht in een donkere ruimte de ziel tot rust brengen, en onszelf in staat stellen om tot de juiste geesteshouding te komen voor het gebed (zie Beit Yosef, O.H. 90:4). Voor mij zijn ramen, zowel in sjoel als in de academie, altijd een waardevolle, zelfs noodzakelijke vorm van prikkeling geweest. Het licht vraagt mijn aandacht en trekt me de straat op, de wereld in. Ramen herinneren me eraan dat de religieuze ervaring die ik nastreef - terwijl ik probeer in contact te komen met God door gebed en door het bestuderen van de heilige teksten - moet reiken tot buiten de gewijde muren. Het Jodendom eist dat er altijd een vruchtbare wisselwerking bestaat tussen de wereld en het *beit midrasj*. Als de Tora haar belofte waar wil maken en voor de wereld wil betekenen wat zij werkelijk is, dan moet haar leer doorklinken op de markten en in de straten, in overheidsgebouwen en in onze huizen.

Deze gedachte vinden we terug in de tegenstelling tussen de sidra van vorige week, Jitro, en die van deze week, Misjpatiem. Tijdens de vorige Sjabbat lazen we hoe de Jisraëlieten, na drie dagen van voorbereiding, oog in oog stonden met Gods ontzagwekkende aanwezigheid - in een donkere wolk. In sidra Jitro raakte het volk aan hemelse hoogten. Sinaï betekent een moment van intimiteit tussen de Jisraëlieten en hun Bevrijder. Als we vervolgens de stap maken naar Misjpatiem, zouden we wellicht verwachten dat er een uiteenzetting van rituele voorschriften volgt, om de bijzondere relatie van het volk met God te reguleren. Het zou voor de hand gelegen hebben dat nu de rituele voorschriften omtrent *tefillien* en *tsietsiet*, de Sjabbat, de feestdagen of kosjer eten zouden worden geïntroduceerd - voorschriften die uitdrukking geven aan het exclusieve van de relatie tussen God en het joodse volk.

Echter, de eerste wetten die na dat hevige en intieme moment worden uiteengezet, zijn de wetten die tot in detail het gedrag van mensen onderling regelen. De eerste wetten van het Verbond, die onmiddellijk na Sinaï worden gegeven, gaan over de rechten van slaven, het gebod om de vreemdeling niet te onderdrukken, om de weduwe en de wees goed te behandelen, om geen praatjes over andere mensen in omloop te brengen. We krijgen wetten te horen over letselschade, over eigendomsrecht, en een visie hoe de rechtspraak het best kan worden uitgeoefend. Kortom, dit zijn allemaal wetten die de grondslag vormen van hoe wij omgaan met andere mensen (*been adam lechavero*). Geen enkele van deze wetten lijkt exclusief betrekking te hebben op de relatie tussen het joodse volk en hun God. Eigenlijk bieden ze een universele morele richtlijn voor het inrichten van een rechtvaardige samenleving.

De betekenis achter deze tegenstelling tussen de sidrot Jitro en Misjpatiem vindt een weerklank in de Tien Uitspraken: op de eerste stenen tafel staan geboden die onze relatie tot God regelen, op de tweede stenen tafel de geboden omtrent onze omgang met andere mensen.

De lezing op deze Sjabbat van Misjpatiem - en zijn haast totale gerichtheid op de wetten voor menselijke relaties - kunnen we opvatten als een noodzakelijke remedie tegen de risico's van de religieuze ervaring. De focus van een godsdienstig leven wordt te vaak egocentrisch: degene die de religieuze praktijk beoefent gaat zijn of haar eigen spirituele wereld en de relatie met God zo belangrijk vinden, dat andere mensen en hun welzijn er niet meer toe doen. Zo'n naar binnen gerichte focus leidt tot een religiositeit waarbij het streven naar toenadering tot God ons juist vervreemdt van Gods wereld. De Tora waarschuwt ons dat dit niet de bedoeling is. Sinaï was een unieke, eenmalige ervaring; het was een ontmoeting die we niet als ijkpunt voor onze relatie met God mogen beschouwen. Wanneer het volk verder trekt, krijgt het op verschillende manieren te horen dat hun verhouding met God zich net zo goed ontwikkelt en verdiept door het streven naar gerechtigheid (*been adam lechavero*) als door ritueel gedrag (*been adam lamakom*). De Talmoed legt dit op zijn eigen manier uit. „Rav Jehoeda zei: 'Wie vroom (*chassied*) wil zijn, moet de woorden van de wetten omtrent schade naleven.' (bT Baba Kama 30a). Onze relatie met God wordt dieper, wanneer onze liefde voor God zich niet alleen uit in offers of gebeden, maar ook in onze aandacht voor de wetten die onze onderlinge betrekkingen reguleren. De kracht van de Tora

is dat deze het burgerlijk recht en het alomvattende streven naar gerechtigheid, onderdeel laat zijn van het religieuze leven, en dat deze insteek terug te vinden is in de hele Tenach en in de Talmoed.

Rasji verwoordt deze gedachte op een schitterende manier in zijn eerste commentaar op Sjemot / Exodus 21. Daarin vertelt hij ons dat het Sanhedrin, het hoge gerechtshof van het joodse volk in de oudheid, werd gehuisvest in de Tempel. Die locatie zou de rechters eraan moeten herinneren dat zij het aanhoren van financiële eisen en andere civiele procedures tussen mensen en de daaruit voortvloeiende rechtspleging, als een religieuze activiteit moesten beschouwen. Net zoals de offers, die in de Tempel gebracht werden, was ook het werk van de rechters een vorm van eredienst (*avoda*).

Als wij vandaag de dag door de ramen van onze sjoel kijken, moeten we oppassen dat we ons niet laten overweldigen door de enorme afstand tussen wat de Tora van de wereld wil en hoe die wereld op dit moment is. Het zou al te gemakkelijk zijn en bovendien verkeerd, om ons terug te trekken in het *beit midrasj* en in onze gebeden. Misjpatiem leidt ons voorbij die eerste reactie, door ons eraan te herinneren dat we niet bij de Sinaï moeten blijven hangen, maar dat we ons moeten wijden aan het bouwen van een rechtvaardige samenleving. Misjpatiem herinnert ons eraan dat dit werk onlosmakelijk verbonden is met een godsdienstig leven.